

ВИТОКИ, ІСТОРІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СВІДКА, ПОТЕРПІЛОГО, ЕКСПЕРТА ТА ПЕРЕКЛАДАЧА ЗА СТ. 384 КК УКРАЇНИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ

О.І. Габро

*викладач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх прав*

Постановка проблеми. Історія розвитку кримінального законодавства з відповідальності за завідомо неправдиве показання свідка чи потерпілого або завідомо неправдивий висновок експерта під час проведення дізнання, досудового слідства або в суді, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках у нашій державі має глибоке історичне коріння (витоки). Їх можна з'ясувати лише в аспекті взаємовідносин людини (суспільства) держави в їх розвитку та взаємодії [1, с. 46]. Цей напрямок є досить важливим для вдосконалення національного кримінального законодавства щодо подолання злочинів проти правосуддя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми кримінальної відповідальності за завідомо неправдиве показання розроблялися в юридичній літературі. Суттєвий внесок у дослідження цих питань зробити, зокрема: Ю.В. Александров, А.В. Галахова, М.І. Бажанов, А.М. Бойко, Д.І. Крупко, В.О. Навроцький, А.В. Наумов, В.Я. Тацій, В.С. Фельдблюм, Є.В. Фесенко та ін. Утім, більшість наукових праць з аналізованої тематики ґрунтуються на застарілій нормативній базі, використанні вузького підходу: лише з окремих аспектів цієї проблеми, без врахування сучасного праворозуміння окреслених асоціальних явищ.

Мета статті полягає: 1) в порівняльному дослідженні національного кримінального законодавства та вивчення кримінальної відповідальності означених суб'єктів в історичному аспекті за завідомо неправдиве показання; 2) у використанні цього дослідження для вдосконалення чинного КК України стосовно злочинів проти правосуддя; 3) спрямування цього дослідження на правове забезпечення правдивості показань через застосування до суб'єктів кримінально-правових відносин певних санкцій та визначення й інших методів стимулювання суворого дотримання всіма без винятку громадянами своїх конституційних обов'язків та виконання законодавчих вимог щодо сприяння відправленню правосуддя (ст. 68 Конституції України).

Основні результати дослідження. Тим часом аналізуючи витоки та історію задекларованої проблеми на прикладі розвитку суспільства, державності та законодавчих ідей, проведемо вивчення її, дотримуючись висновку про існування шести загальнолюдських, різних за часом, а для нашої країни восьми таких періодів розвитку державності і законодавства [2, с. 35-40]. Вона не суперечить, на мою думку, історичній періодизації, яку пропонують переважна більшість істориків та деяких юристів [1, с. 541-50; 3, с. 12-17]. Більш детально про це описує В.К. Матвійчук [1, с. 35-50]. Тому на проблемі кримінальної відповідальності за завідомо неправдиве показання свідка чи потерпілого або завідомо неправдивий

висновок експерта під час проведення дізнання, досудового слідства або в суді, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках зупинимося в межах запропонованої історіографії.

Слід зробити застереження, що фундаментальні дослідження питань про витоки та періодизацію розвитку кримінального законодавства з аналізованої проблеми відсутні. Це зумовлено складністю державотворення в Україні. Важливість наукового вивчення кримінальної відповідальності означених суб'єктів в історичному аспекті – поза будь-яким сумнівом. Тільки використання історико-правового методу дослідження може донести точність свідчення відносно генезису кримінальної відповідальності за досліджувані злочини та походження ознак і понять, що входять у нормативне формулювання цього складу злочину.

Проведеним дослідженням як історичних, так і правових джерел, що діяли на території України, було встановлено, що в доісторичні періоди розвитку нашого суспільства, починаючи від першого періоду 20-30 тис. років тому, до X століття – кримінальної відповідальності за завідомо неправдиве показання свідка чи потерпілого або завідомо неправдивий висновок експерта під час проведення дізнання, досудового слідства або в суді, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках не існувало. Тому пошук витоків цих діянь на території нашої держави, оскільки іншого не доведено на науковому рівні, необхідно шукати з XI століття – в третьому періоді, який охоплює час, коли українська держава була під управлінням князів X-XIV століття. Зосередимо лише наше вивчення, і це відповідає предмету нашого дослідження, на кримінально-правовій відповідальності за аналізовані діяння.

Так, у ст. 2 короткої редакції «Руської Правди», де мова йде про два види доказів враховувалося: по-перше, зовнішній вигляд потерпілого; по-друге, наявність свідка [4, с. 90]. У статті 18 «Руської Правди» (повна редакція) зазначено, що для відведення безпідставного обвинувачення в убивстві «необхідно виставити не менш семи послухів, що можуть вивести віру, тобто відвести це обвинуваченнями». Послухи і тут, як вважається «не свідки злочину, яких при убивстві, мабуть, зовсім не було, а свідки доброго життя обвинувачуваного». У ст. 2 короткої, ст. 29 і 31 повної редакції «Руської Правди» з'являється термін «видок», що тлумачиться як «свідок, очевидець» [4, с. 91-92, 95]. Слід звернути увагу на те, що у статтях повної редакції «Руської Правди», свідок займає належне місце не тільки як обов'язковий учасник багатьох угод, але й як важлива фігура процесу доказування при розгляді позовів у суді. Проте як і в кримінальних, так у цивільних справах показання холопів та інших простолюдинів не мали правових наслідків і кримінальної відповідальності свідка не існувало, взагалі [4, с. 47-129].

Крім того, такого поняття, як експертиза тоді ще не існувало, але часто при розслідуванні справ дати свої висновки щодо стану здоров'я потерпілого чи причин його загибелі просили лікарів. Зазвичай, таким висновкам довіряли, принаймні, в документі не згадується про якісь заходи покарання для лікарів, що умисно дали неправдиві висновки [4, с. 47-129].

Дослідження третього періоду суспільного розвитку та існуючого законодавства на теренах нашої держави в цей проміжок часу свідчить, що кримінальної відповідальності за аналізоване нами діяння не існувало.

Четвертий період (XIV століття до початку XVIII століття) іменується в історії України Козацькою епоєю. Наше дослідження свідчить, що на той час в Україні діяла велика кількість джерел, які мали різні походження, проте російське законодавство на терени нашої держави не мало поширення [5, с. 40-50].

Звертає на себе увагу, що окремих артикул про статус та відповідальність свідка ми виявили у Статуті Великого князівства Литовського, виданому в Кракові у 1588 році, де зазначається: «У всякій справі в суді свідками повинні виступати християни, люди добрі, що заслуговують довіри. А коли б свідок давав суду свідчення брехливі, фальшиві, то він повинен бути сам покараний тим, до якої кари міг бути присуджений оббреханий ним інший хто-небудь» [6, с. 85]. Таку ж відповідальність за неправдиві свідчення чи доноси несли і потерпілі [6, с. 85]. Термін «брехливий» означає: «1. Який завжди каже неправду; схильний брехати (у першому значенні). 2. Який не відповідає правді, криє в собі брехню; неправдивий...» [7, с. 96]. Натомість термін «фальшивий» означає «1. Який являє собою підробку (про річ, продукт і т.ін., виготовлену, сфабриковану з метою шахрайства...). 2. Який містить обман уводить в обман...» [7, с. 1527]. Аналіз зазначених термінів свідчить, що термін «фальшивий» стосується речей, продуктів тощо і не підходить для аналізованого складу злочину. Як бачимо, важливе значення мала добросовісність, порядність свідків. Підкреслюється, що свідки повинні нести відповідальність за неправдиві показання.

Таким чином, витоки кримінальної відповідальності свідка та потерпілого за неправдиві показання ми знаходимо у 1588 році. Застосування положень цих статутів у судовій практиці «певним чином забезпечувало самостійність розвитку української правової системи» [8, с. 49]. Це підтверджується також описами італійських та інших мандрівників (очевидців) тих часів, зокрема лист Альберта Кампензе до папи Климента VII про справи Московії (1523-1524 рр.) свідчать, що Великий князь московський Іван Грозний і його наступник Князь Василь не раз домагались володіти землями литовськими і українськими [8, с. 60]. Це вкотре дає підставу, посилаючись на ці та інші джерела, стверджувати, що закони Росії, які стосувалися злочинів проти правосуддя, в тому числі і аналізованого діяння, не були поширені на Україну (в означений період).

Продовжуючи наше дослідження, я маю за мету спираючись на витоки кримінальної відповідальності за завідомо неправдиві показання, з'ясувати, як в історичному плані змінювався цей склад злочину. Такий історичний погляд можемо здійснити, керуючись методами аналізу і синтезу об'єктивних та суб'єктивних ознак досліджуваного складу злочину. Це допоможе в подальшому з'ясувати суть та природу кримінально-правової охорони досліджуваних відносин, на які посягає це злочинне діяння, а також спрямувати зусилля на вдосконалення чинного законодавства в цій сфері та практики його застосування.

Виходячи з цього підходу прослідкуємо генезис об'єктивних і суб'єктивних ознак цього злочинного діяння. Так, у зазначеному вище нормативному положенні видно, що об'єктом цього складу злочину були суспільні відносини, що забезпечували кримінально-правову охорону князівського правосуддя із забезпечення належного порядку давання свідком чи потерпілим показань. З об'єктивної сторони цей склад злочину характеризувався лише активними діями, а саме: даванням брехливих свідчень; даванням фальшивих свідчень. Суб'єктом цього

складу злочину були християни, добрі люди, що заслуговують довіри. З суб'єктивної сторони цей злочин був умисним.

Враховуючи те, що російське законодавство в період абсолютизму було поширене на територію України і в певній, удосконаленій формі в подальшому отримало застосування, необхідно його розглянути. Так, у середньовічній Росії досвід Англії і континентальної Європи (насамперед Німеччини й Франції) знаходить деяке відображення в Судебнику великого князя Івана Васильовича 1497 року [9, с. 44-51]. Ст. 50 Судебника була передбачена кримінальна відповідальність у виді смертної кари за обмову з метою осуду невинного (ябедництво) [9, с. 46]. Свідки вже на відміну від «Руської Правди» не поділялися на послухів і видоків у залежності від соціального стану (послухами могли бути всі, в тому числі й холопи) [9, с. 47-52]. Вони мали бути непричетними до справи й повнолітніми [9, с. 52]. Проте приписи Судебника не застосовувалися на теренах України. За часів царювання Олексія Михайловича почали проводитись хімічні та психіатричні експертизи [10, с. 41-42], проте кримінальна відповідальність цих суб'єктів (експертів) не передбачалась.

Звернемося до п'ятого періоду розвитку нашої держави (початок XVIII – початок XIX ст.ст.). Він дістав назву «Під імператорською владою». У цей період на Україну поширилася дія царського законодавства. Час царювання Петра Великого став періодом зміцнення та розвитку феодальної абсолютистської держави. У кримінально-судовій сфері цар був не тільки джерелом закону, але й безпосереднім суддею [11, с. 314- 461]. У законодавстві Петра I наводиться повний перелік осіб, які не можуть свідчити: люди, про яких точно відомо, що вони раніше давали в суді «брехливу» присягу, «прокляті» люди, тобто виключені з християнських зборів і визнанні «бусурманами»; які ще не були у святого причастя і ті, хто не давав присяги; люди, «які в суді оголошені нечесними» людьми; «розбійники й злодії»; убивці; ті, хто ворогували раніше, хоча і говорять що примирилися з тими, проти кого будуть свідчити; «кревні» чи найближчі з потерпілим («чолобитником») родичі; підкуплені дарунками «свідчення заради»; ті, хто самі до справи причетні, не можуть свідчити проти самих себе; ті, хто свідчать по чуткам, а не про те, що самі бачили, чули та знають [11, с. 335-400]. Артикул воїнський 1715 р. Петра I встановлював відповідальність за брехливу присягу (ст.196), брехливі свідчення (198-1). Свідок приводився до присяги, тобто виконувалася процесуальна процедура попередження свідка давати правдиві свідчення. Це питання не стосується аналізованого нами складу злочину, отже, аналізу має підлягати лише ст.198-1 Артикулу воїнського. Давання брехливої присяги (якщо це було доведено) каралося відсіканням пальців, якими присягали, приношенням публічного покаяння в церкві, вигнанням із землі чи засиланням на каторгу, заборонаю свідчити на все життя [11, с. 273]. Той, хто схилив свідка до неправдивих показань, сам карався так само, як і люди за «лжеприсягу»: на нього накладався великий грошовий штраф, застосовувалися тілесні покарання (ст. 17. гл. 3) [11, с. 274-278].

У зазначеному Артикулі воїнському видно, що об'єктом цього злочину були суспільні відносини, що забезпечували кримінально-правову охорону царського правосуддя із забезпеченням давання свідком правдивих свідчень (ст.198-1). З об'єктивної сторони цей склад злочину характеризувався активними діями, а саме давання свідком брехливих свідчень (неправдивих свідчень). Суб'єктом

означеного діяння були повнолітні християни, добрі люди, що заслуговують довіри (за виключенням тих які нами, перераховані як такі, що не могли бути свідками) [11, с. 335-336]. З суб'єктивної сторони цей склад злочину характеризувався виною з прямим умислом. Таким чином, у законодавстві Петра I помітно розвинулися норми щодо відповідальності свідка. Спадкоємці Петра I аж до Катерини II не залишили яскравого сліду в удосконаленні кримінального законодавства проти правосуддя.

Шостий період охоплює кінець XIX – початок XX ст. У цей період приймається ціла низка нормативних актів, серед яких і кримінальне, яке так і не набуло законної сили. У Кримінальному Уложенні 1903 року більшість злочинів проти правосуддя були зосереджені в спеціальній главі VII «Про протидію правосуддю» [12, с. 310- 312], серед яких ст. 158 передбачено відповідальність за лжесвідчення. Так, винний у завідомо неправдивих, на шкоду правосуддю, показаннях при провадженні слідства або в суді, в якості свідка, очевидця або перекладача, або при дізнанні через «окольних» людей карається: ув'язненням у тюрмі. Якщо брехливе свідчення вчинене: 1) внаслідок підкупу; 2) допитаним під присягою чи з нагадуванням чи обіцянкою, що замінюють присягу, то винний карається ув'язненням у виправному будинку. Брехливі свідчення, вчинені на користь обвинуваченого особою, що має по закону право відмовитись від показань якості свідка, не визнається злочином, якщо про таке право свідок не був попереджений владою, що віддавала накази [12, с. 310-312].

Об'єктом складу злочину, передбаченому ст. 158 Кримінального Уложення 1903 р. були суспільні відносини, які забезпечували умови з охорони правосуддя в частині отримання правдивих свідчень від свідка, очевидця або перекладача при провадженні слідства, дізнання або в суді через «окольних» людей. Об'єктивна сторона цього складу злочину характеризується такими діями: а) давання свідком, очевидцем завідомо неправдивих показань; б) давання перекладачем завідомо неправдивих показань. Такі дії, як це свідчить аналіз закону можливі при провадженні слідства, при дізнанні та в суді. Це збіг подій та обставин (обстановка вчинення злочину). Положення закону «при провадженні слідства», «або в суді», «при дізнанні», відповідає на питання коли? Це означає, що тут йдеться про таку ознаку об'єктивної сторони складу злочину, як час вчинення злочину. Отже, при збігу зазначених дій (злочину) з обставиною часу мова йде про обстановку вчинення цього злочину. Положення закону щодо таких дій у суді свідчить, що це було можливим і у цивільному судочинстві.

Суб'єктом цього складу злочину були: свідки, очевидці, перекладачі (зрозуміло, що повнолітні), в тому числі ті, що отримали відомості не безпосередньо, в якості очевидця, а від інших «окольних» людей, тобто непрямий доказ. Термін «окольний» у словниках відсутній, але зміст його можна зрозуміти від термінів «около» і «околичность». Так «около», означає «почти, приблизительно...» [13, с. 361]. Натомість «околичность», означає «и,ж.(устар.). Косвенный намек...» [13, с. 361]. «Очевидець», означає, той, хто був безпосереднім свідком...» [7, с. 871].

З суб'єктивної сторони цей склад злочину характеризується виною у формі прямого умислу. Про прямий умисел свідчить припис закону – завідомість та те, що цей злочин був з формальним складом. Тут важливе положення стосовно завідомості зазначених свідчень. Ч. 2 ст. 158 Кримінального Уложення передба-

чає такі дії, як: а) давання брехливих свідчень в наслідок підкупу; б) давання брехливих свідчень допитаних під присягою, чи процедури що її замінює. У ст. 158 Кримінального Уложення 1903 року, передбачені умови звільнення від кримінальної відповідальності за брехливі свідчення, вчинені на користь обвинуваченого особою, що має по закону право відмовитися від показань в якості свідка, якщо про таке право свідок не був попереджений владою, що відбирала покази. Це положення доцільно було б якимось чином врахувати в чинному КК України 2001 р.

Наприкінці XIX століття на території Галичини, Буковини та Закарпаття, які на той час були у складі Австро-Угорської імперії, діяв «Австрійський статут цивільного судочинства 1867 р.». За статутом усі обставини, «які впливають на безпристрасність свідка і достовірність його показів» мають детально розслідуватися судом [14, с. 286]. Ці положення можуть бути предметом окремого наукового дослідження, тому ми підемо у вивченні проблеми далі в хронологічному порядку.

Сьомий період охоплює початок XX ст. – 1991 р. Він має назву «Україна в радянський період». Перше законодавство післяреволюційного періоду характеризується тим, що не завжди дотримувалися правові гарантії безпеки, дотримання честі і гідності його суб'єктів [15, с. 14]. Судді керувалися революційною правосвідомістю, при відправленні правосуддя (в тому числі і в досліджуваному нами аспекті) до уваги приймали питання соціального походження, виховання, освіти, професії учасника судочинства тощо [15, с. 14]. Нерідко обвинувальні вироки виносились за відсутності належних доказів з причини лише дворянського походження підсудного [15, с. 15].

З 15 вересня 1922 р. в Україні було введено в дію Кримінальний кодекс УРСР. У ньому не було самостійної глави про злочини проти правосуддя. Норми про такі злочини містилися в різних главах. Так, у главі п'ятій під заголовком «Інші посягання на особистість та гідність» встановлювалась відповідальність за завідомо неправдиве показання дане свідком, експертом або перекладачем при проведенні дізнання, слідства або судового розгляду у справі (ст. 178 КК УРСР 1922 р.) [14, с. 485]. Тут ми знаходимо витоки кримінальної відповідальності експерта за завідомо неправдиві показання. Звертає увагу на себе те, що це не висновок, а показання.

Об'єктом складу злочину, передбаченого ст. 178 КК УРСР 1922 р. були суспільні відносини, які забезпечували умови з охорони правосуддя в частині отримання правдивих свідчень даних свідком, експертом або перекладачем при проведенні дізнання, слідства або судового розгляду в УРСР. Отже, як це видно розширилось коло суспільних відносин, що стосується злочинного посягання.

Дещо доповнилась об'єктивна сторона цього складу злочину таким діянням, як давання завідомо неправдивих показів експертом. Законодавець відійшов від вживання терміну «брехливі» побутового слова.

Суб'єктом цього складу злочину були свідок, перекладач та експерт. З суб'єктивної сторони це діяння не отримало ніяких змін, вона так і залишилось діянням з прямим умислом. Кримінальний кодекс УРСР 1927 р. також не мав спеціальної глави про злочини проти правосуддя. Аналізоване нами діяння містилося в ст. 89 глави другої «Злочини проти порядку управління». Ст. 89 КК УРСР 1927 р. була передбачена кримінальна відповідальність за завідомо неправдиві показання, що дані свідком, експертом або перекладачем при провадженні дізнання,

слідства чи судового розгляду. Цей склад злочину повністю сприйнятий зі ст. 178 КК УРСР 1922 р.

Вперше в історії радянського періоду в КК УРСР 1960 р. була виділена особлива глава «Злочини проти правосуддя». До предмету нашого дослідження відносилися діяння, передбачені ст.178 КК УРСР 1960 р. Так, ст. 178 КК передбачала відповідальність за завідомо неправдиве показання, зокрема за ч. 1 цієї статті був передбачений простий склад цього злочину, а саме: «Завідомо неправдиве показання свідка чи потерпілого або завідомо неправдивий висновок експерта, дані при провадженні дізнання, попереднього слідства або в суді, а також завідом неправильний переклад, зроблений перекладачем в тих же випадках...» [16]. За ч. 2 ст. 178 КК передбачений кваліфікований склад злочину: «Ті ж діяння, вчинені при розслідуванні справ про особливо небезпечний державний злочин або такому іншому тяжкому злочині, за яке за законом може бути призначене покарання у виді позбавлення волі строком на вісім років і більше або смертної кари...» [16]. Важливо звернути увагу на те, що завідомо неправдиві показання стосуються свідка і потерпілого, а стосовно експерта йдеться про завідомо неправдивий висновок і щодо перекладача – про завідомо неправильний переклад. Законодавець уже повністю відмежувався від процедурних (процесуальних) питань. Закон став суто кримінальним. Безпосереднім об'єктом цього складу злочину, як це вважають деякі юристи, були інтереси всебічного, повного і неупередженого розслідування і судового розгляду кримінальних справ [17, с. 593]. Об'єктивну сторону цього складу злочину утворювали дії, їх вчинення [17, с. 609].

У диспозиції ст. 178 КК альтернативно зазначено чотири різновиди дій: 1) завідомо неправдиві показання; 2) завідомо неправдивий висновок; 3) завідомо неправильний переклад; 4) ті ж самі діяння, вчинені при розслідуванні справ про особливо небезпечний державний злочин або іншого тяжкого злочину за який законом може бути призначене покарання у виді позбавлення волі строком на вісім років і більше або смертної кари. Об'єктивну сторону цього діяння також складає обстановка їх вчинення. Суб'єктом цього складу злочину могли бути тільки свідок, потерпілий, експерт або перекладач, які брали участь у кримінальному чи цивільному процесі [17, с. 611; 18, с. 475]. Суб'єктивна сторона цього складу злочину характеризується прямим умислом.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 12 січня 1983 року ч. 2 ст. 178 цього кодексу набула такої редакції: «Ті ж дії, поєднані з обвинуваченням в особливо небезпечному державному чи іншому тяжкому злочині або з штучним створенням доказів обвинувачення, а так само вчинені з корисливою метою» [19]. Іншими словами тут, передбачений збіг подій і обставин, який називається обставиною вчинення злочину, як ознакою об'єктивної сторони цього складу злочину.

Восьмий період називається «Україна – незалежна держава» 1991 р. – по сьогоднішній день. У цей період проходить активне реформування законодавства, в тому числі і кримінального. З прийняттям чинного КК України від 5 квітня 2001р. досліджувані склади злочинів, передбачені ст. 384 КК «Завідомо неправдиве показання», яка має такий зміст: «1. Завідомо неправдиве показання свідка чи потерпілого або завідомо неправдивий висновок експерта під час провадження дізнання, досудового слідства або проведення розслідування тимчасовою слідчою чи тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України або в

суді, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках, – караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років. 2. Ті самі дії, поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині, або зі штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту, а також вчинені з корисливих мотивів, – караються виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років» [23]. Зазначена редакція ст. 384 КК України 2001 р. свідчить про те, що законодавець частково скористався історичним досвідом кримінально-правової охорони, аналізованих відносин, законотворчою технікою описання об'єктивних і суб'єктивних ознак, досліджуваного складу злочину, хоча значні проблеми з цих питань не знайшли свого вирішення на законодавчому, теоретичному і практичному рівнях.

Висновок. Таким чином, сучасний стан досліджуваних проблем дає підстави констатувати: 1) пасивність у використанні історичного досвіду в законотворчій діяльності щодо положень ст. 384 КК України; 2) відсутність кінцевого розслідування суспільної небезпечності указаних злочинів; 3) невирішеність проблеми об'єкта досліджуваного діяння; 4) наявність помилок щодо розуміння і визначення обов'язкових ознак об'єктивної сторони указанного складу злочину; 5) спірні позиції щодо суб'єкта і суб'єктивної сторони досліджуваного складу злочину; 6) невирішеність щодо кваліфікуючих ознак тощо, зазначений склад злочину (ст. 384 КК) не отримав відповідного аналізу його об'єктивних і суб'єктивних ознак та спеціальних питань кримінальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Матвійчук В.К.* Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та криминологічне дослідження) : Монографія / В.К. Матвійчук. – К. : Азимут – Україна, 2005. – 464 с.
2. *Матвейчук В.К.* Уголовно-правовая борьба органов внутренних дел с преступным загрязнением водных объектов : учебное пособие / В.К. Матвейчук. – К. : НИИ и ПНО Украинской академии внутренних дел, 1993. – 80 с.
3. *Гришук В.К.* Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології / В.К. Гришук – Львів : Світ, 1992. – 165 с.
4. Комментарий к пространной редакции Русской Правды // Российское законодательство X-XX веков : В 9 т. / Под ред. О. И. Чистякова. – М., 1984. – Т.1 : Законодательство Древней Руси. – С. 47-129.
5. *Ткач А.П.* Історія кодифікації дореволюційного права України / А.П. Ткач. – К. : Видавництво Київського ун-ту, 1968. – 170 с.
6. Хрестоматія з історії держави і права України (з найдавніших часів до кінця XX століття): У 3-х кн. : / [укладачі : В.І. Батрименко, В.М. Кривоніс, В.І. Мірошніченко та ін.]; за ред. А.С. Чайковського. – К. : НАВСУ, 200. – Кн. 1 6, Розд. I – VI. – 2000. – 218 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел], – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
8. *Мульченко В.* Розвиток законодавства України, що забезпечує охорону правосуддя / В.Мульченко // Право України. – 2003. – № 1. – С. 48-51.
9. Хрестоматія по истории государства и права СССР. Дооктябрьский период / Под ред. Ю.П. Титова, О.И. Чистякова. – М. : Юрид. лит., 1990. – 480 с.

10. Криміналістика : [підручник для слухачів, ад'юнктів, викладачів вузів системи МВС України] / П. Д. Біленчук, О. П. Дубовий, М. В. Салтєвський, П. Ю. Тимошенко / За ред. акад. П. Д. Біленчука. – К. : АТІКА, 1998. – 416 с.

11. Российское законодательство X-XX веков : [в 9 т.] / Под. общ. ред. О. И. Чистякова. – М. : Юрид. лит., 1984 – Т. : Законодательство периода становления абсолютизма. – 1986. – 511 с.

12. Российское законодательство X – XX веков. В 9 тт. Том. 9: Законодательство эпохи буржуазно демократической революции. Законодательство о государственном строе. Административное, земельное и уголовное законодательство. / Отв. ред. тома О. И. Чистяков. – М. : Юрид. лит. – 1994. – 352 с.

13. *Ожегов С.И.* Словарь русского языка : Ок. 5700 слов / под ред. чл. – корр. АН СССР Н. Ю. Шведовой. – 19 изд., испр. – М. : Рус. яз., 1987. – 846 с.

14. *Михайленко П.П.* Борьба с преступностью в Украинской ССР / Михайленко П. П. – К. : ВШ МООН УССР, – Т. 1. – 1966. – 812 с.

15. Преступления против правосудия / А. Н. Александров, Ю. И. Антонов, А. В. Галахова и др. / Под ред. канд. юрид. наук А. В. Галаховой. – М. : Норма, 2005. – 416 с.

16. Уголовный кодекс Украинской ССР. Официальный текст. Министерство юстиции Украинской ССР. – К. : Изд-во политической литературы Украины, 1972. – 370 с.

17. *Фесенко Є.В., Яценко С.С.* Злочини проти правосуддя / Є. В. Фесенко, С. С. Яценко // Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів юрид. вузів і фак. / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова та ін. / За редакцією П. С. Матишевського та ін. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 896 с.

18. *Александров Ю.В.* Злочини проти правосуддя / Ю. В. Александров // Кримінальне право. Особлива частина. Підручник [Александров Ю. В., Антипов В. І., Володько М. В. та ін.], [Відп. ред. Шакун В. І.]. – К. : НАВСУ. «Правові джерела» – 1998. – 896 с.

19. Указ Президії Верховної Ради УРСР від 12 січня 1983 р. // ВВР. – 1983. – № 4. – Ст. 50.

20. Михайленко П. П. Борьба с преступностью в Украинской ССР. – К. : Редакционно издательский отдел при МООН УССР, 1967. – Т. 2. – 952 с.

21. Указ Президії Верховної Ради УРСР від 4 травня 1990 р. // Відомості Верховної Ради. – 1990. – № 20. – Ст. 313.

22. Закон України від 8 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 8. – Ст. 53.

23. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Станом на 15 січня 2009 р. – К. : Велес, 2009. – 160 с.

Габро О.І. Витоки, історія кримінальної відповідальності свідка, потерпілого, експерта та перекладача за ст. 384 КК України та сучасний стан проблеми

У статті досліджується співвідношення національного кримінального законодавства, що стосується проблем кримінальної відповідальності за завідомо неправдиве показання та історичне коріння (витоки) чинного кримінального законодавства України. Цей напрямок є досить важливим для вдосконалення національного кримінального законодавства щодо подолання злочинів проти правосуддя, також обґрунтовується необхідність впровадження позитивного досвіду в кримінальне законодавство України.

Ключові слова: свідок, потерпілий, експерт, перекладач, завідомо неправдиві показання, покарання, компроміс.

Габро О.И. Истоки, история уголовной ответственности свидетеля, потерпевшего, эксперта и переводчика по ст. 384 КК Украины и современное состояние проблемы

В статье исследуется соотношение национального уголовного законодательства, которое касается проблем уголовной ответственности за заведомо ложные показания и исторические корни, (истoki) современного уголовного законодательства Украины. Это направление является достаточно важным для усовершенствования национального уголовного законодательства касательно преодоления преступлений против правосудия, а также обосновывается необходимость внедрения позитивного опыта в уголовное законодательство Украины.

Ключевые слова: *свидетель, потерпевший, эксперт, переводчик, заведомо ложные показания, наказание, компромисс.*

Gabro O.I. Sources and history of criminal liability of a witness, victim, expert and an interpreter by the Article 384 of the Criminal Code of Ukraine and the modern state of this problem

The article considers the interrelation of the current national criminal legislation related to the issues of criminal liability for deliberate false evidence and its historic background. The above direction is of significant importance. A need to implement the best practices into the criminal legislation of Ukraine is substantiated.

Key words: *witness, victim, expert, interpreter, deliberate false evidence, punishment, compromise.*

Стаття надійшла до редакції 04.04.2011.